HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה מאי טעמא לאו משום דהני כלתה מדתן בחצי העיר והני כלתה מדתן בסוף העיר ורבי אידי אנשי אנשי תני ומוקים לה בנותן אבל מודד לא תנן ולא והתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפילו סוף מדתו כלה במערה סוף העיר איצטריכא ליה דלא תנן אמר רב נחמן מאן דתני אנשי לא משתבש ומאן דתני אין אנשי לא משתבש מאן דתני אנשי לא משתבש דמוקים לה בנותן ומאן דתני אין אנשי לא משתבש דמוקים לה במודד וחסורי מחסרא והכי קתני אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה במה דברים אמורים במודד אבל מי שהיה בעיר גדולה והניח את עירובו בעיר קטנה היה בעיר קטנה והניח את עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר רב יוסף אמר רמי בר אבא אמר רב הונא [א] עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה ארבעה [א] מודדים לה משפת הנחל ואם לאו אין מודדין לה אלא מפתח ביתו אמר ליה אביי [ב] דקה ארבע אמות אמרת לן עלה מאי שנא מכל דקי דעלמא דארבעה א״ל התם לא בעיתא תשמישתא הכא בעיתא תשמישתא אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא [ג] התיר ר׳ שיהו בני גדר יורדין לחמתן ואין בני חמתן עולין לגדר מאי טעמא לאו משום דהני עבוד דקה והני לא עבוד דקה כי אתא רב דימי אמר טטרוגי מטטרגי להו בני גדר לבני חמתן ומאי התיר התקין ומאי שנא שבת דשכיחא בה שכרות כי אזלי להתם נמי מטטרגי להו כלבא בלא [ג] מתיה שב שנין לא נבח השתא נמי מטטרגי בני חמתן לבני גדר כולי האי לא כייפי להו רב ספרא אמר עיר העשויה כקשת הואי רב דימי בר חיננא אמר אנשי עיר גדולה ואנשי עיר קטנה הואי רב כהנא מתני הכי רב טביומי מתני הכי רב ספרא ורב דימי בר חיננא חד אמר עיר העשויה כקשת הואי וחד אמר אנשי עיר קטנה ואנשי עיר גדולה הואי:

מתני׳ [ד] אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה [ה] ואנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה בעיר קטנה ונתן את עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה רבי עקיבא אומר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה אמר [ו] להן ר״ע אי אתם מודים לי בנותן עירובו [ז] במערה שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין אבל יש בה דיורין מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה נמצא קל תוכה מעל גבה [ח] ולמודד שאמרו נותנין אלפים אמה [ט] שאפילו סוף מדתו כלה במערה:

גמ׳

ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את הגדולה. כולה כד׳ אמות לפי שהעיר עולה להו במדת התחומין: **ורבי אידי.** דאמר דברי נבואה הן: **אנשי קתני.** במתני׳ בתרוייהו תני מהלכין ומוקי לה בנותן עירובו בעיר כדמפרש במתניתין כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן עירובו בעיר קטנה הסמוכה לה בתוך אלפים מהלך את כולה שעירוב קונה לו כל העיר כד״א כאילו שבת הוא שם ורבא תני אין אנשי כדאמר לקמן מאן דתני אין אנשי לא משתבש: **אבל מודד.** מחוץ לעיר ובא לעיר לא תנן מידי חלוק בין כלתה בחציה לכלתה בסופה: **ולמודד.** ממקום שביתתו או ממקום עירובו שאמרו ליתן לו אלפים אפילו סוף מדת אלפים כלה במערה לא יכנס מאלפים והלאה. אלמא כלתה מדתו בחצי העיר תנן דעולה לו מדת העיר ומאי נפקותיה: **סוף העיר איצטריכא ליה.** לרבי יהושע בן לוי לאשמועינן דהיכא דכלתה מדתו בסוף העיר הויא כל העיר כד׳ אמות דלא תנן לה: **מוקי לה בנותן.** כדקתני במתני׳ בהדיא: **ומאן דתני אין אנשי עיר קטנה כו׳ לא משתבש מוקי לה במודד.** אנשי עיר גדולה שיוצאין מעירן לעיר קטנה הנבלעת כולה בתוך אלפים שלהן כגון שרחוקה מעירן אלף והיא עצמה אלף מהלכין את כולה כד׳ אמות ומשלימין אלף חוצה לה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה הרחוקה מעירן אלף והיא עצמה אלפים הואיל ואין כולה נבלעת באלפים שלהן עולה להן במדת התחום ואין נכנסין לה אלא באלף ומתניתין דמפרשא ואזלא בנותן עירובו חסורי מיחסרא כו׳: **שפת הנחל.** עמוק: **אם יש לפניה דקה.** מחיצה ארבע אמות גובה על פני העיר כולה משפת הנחל מודד משפת הנחל שהיא כלה שם כשאר עיירות: **ואם לאו.** כיון דבעיתא תשמישתייהו לא הוי ישוב קבוע והוו להו כיושבי צריפין ואין מונין לכל אחד אלא מפתח ביתו: **דקה ד״א אמרת לן.** בניחותא. והשתא בעינן מינך טעמא מאי שנא מכל דקי דעלמא דסגי להו בגובה ארבעה טפחים כדאמרן לעיל [ס.] גבי מרפסת שלפניה דקה ד׳ כו׳: **לאו משום דעבוד דקה כו׳.** גדר וחמתן יושבין בהר בשיפוע גדר למעלה וחמתן למטה הואיל ושתיהן יושבות בשיפוע צריכות שתיהן דקה בשיפולן. וקס״ד שהיו שתיהן מובלעות זו כולה בתוך אלפים של חברתה וקתני בני גדר יורדים לחמתן כו׳ לאו משום דבני גדר עבוד דקה לפיכך כל יושביה כשרוצין לילך לחמתן מתחילין למנות ולמדוד מחומתה לצד חמתן כשאר עיירות והרי חמתן כולה מובלעת בתחומן והני בני חמתן לא עבוד דקה לשיפולה לפיכך לא הויא עיר ומודדין לכל אחד מפתח ביתו ואלו שבגובהן הקרובין בתוך אלפים לגדר וכולה מובלעת בתחומן נכנסין לה לכולה אבל (א) אם היו יושבין בשיפוליה אין עולין לה: **מטרגי להו בני גדר לחמתן.** מכין והורגין היו בני גדר לבני חמתן: **כי הוו אזלי.** בני גדר לחמתן נמי מטרגי להו בני גדר לבני חמתן: **כולי האי ודאי לא כייפי להו.** בני גדר דאפילו בלא מתייהו (ב) ליטטרגו להו בני חמתן: **עיר העשויה כקשת הואי.** חמתן ובין ב׳ ראשיה יותר מד׳ אלפים דאמרינן בריש פרקין [נה.] מודדין לה מן הקשת כל אחד מפתח ביתו ויתר שלה לצד גדר הלכך יורדין בני גדר לחמתן שהרי מודדין לגדר מחומתה וכל חמתן מובלעת בתחומה ובני חמתן היושבים בקשת ומודדין להן מן הקשת כלה תחומן בראשיה [י] של גדר ואין יכולין ליכנס לה: גדר עיר גדולה וכשעולין בני חמתן לגדר כלתה מדתן בחצי העיר וחמתן עיר קטנה וכשיורדין לה בני גדר כלתה מידתן בסוף העיר והכי קאמר ר׳ שיהו בני גדר יורדין לחמתן להיות להן כולה כד׳ אמות ומשלימין להן את השאר אבל גדר עולה לבני חמתן במדת התחום: **רב כהנא מתני הכי.** מפרש בהדיא מר אמר הא ומר אמר הא: **מתני׳ את כל עיר קטנה.** לבד מדת תחומין: **נמצא קל תוכה.** משום דיורין: **מעל גבה.** שאין שם דיורין ואילו נתנו על גבה לא היו לו אלא אלפים ממקום עירובו: **ולמודד שאמרו כו׳.** ואע״פ שחלוקין חכמים על רבי עקיבא בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר לו כארבע אמות מודין הן בבא מעיר אחרת או ממקום שביתתו וכלתה מדתו של אלפים פסיעות בינוניות אפי׳ במערה [שיש בה] דיורין שאינו נכנס להלן ממדתו כלום:

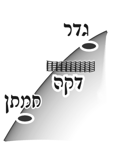

גמ׳

ועוד התיר רבי. רבינו שמואל ל״ג ועוד דהאי ועוד אמילתא דלעיל מיניה קאי והכי איתא בתוספתא דמכילתין מעשה ברועה זקן שבא לפני רבי ואמר לו זכור הייתי שהיו בני מגדל יורדין לחמתן עד החצר החיצונה הסמוכה לגשר ועוד והדר קאמר שהתיר רבי שיהו בני גדר כו׳ ומיהו יש תוספתא שכתוב בה בתר עדותו דרועה התיר רבי שיהו בני מגדל יורדין לחמתן עד החצר החיצונה הסמוכה לעיר וניחא השתא דגרס ועוד התיר ר׳ שיהו בני גדר כו׳ כיון דמיירי לעיל במה שהתיר רבי לבני מגדל על פי עדותו של רועה ובפי׳ ר״ח כתוב ועוד זאת התיר רבי: **עיר** העשויה בקשת הואי. פירש בקונטרס חמתן ובין שני ראשיה יותר מד׳ אלפים דאמר לעיל מודדין לה מן הקשת וכלה תחומן של בני הקשת בראש של גדר ואין יכולין ליכנס בה אבל בני גדר יורדין לחמתן דמודדין לגדר מחומתן וכל חמתן מובלעת בתחומיהן ופירושו תמוה דאי בני הקשת מובלעין בתחומן של גדר א״כ גם הם מותרין לעלות לגדר ואם דבני ראשי הקשת קאמר דמובלעין בתחום גדר אכתי כל היכא דשרי להני שרי להני [כ] דבני ראשי הקשת ובני גדר באין מזה לזה ואותן שבאמצע הקשת ובני גדר תרוייהו אסרי בהדדי ונראה כפי׳ [ל] ר״ת דגדר עיר העשויה כקשת הואי ולא היה בין ראשיה ארבעה אלפים ומודדין לה מן היתר לפיכך באין לחמתן אבל בני חמתן אינן יכולין לעלות לגדר לאמצע הקשת ואפשר שאף מחמתן לראשי הקשת של גדר היה יותר מאלפים ואף שם לא היו יכולין לילך:

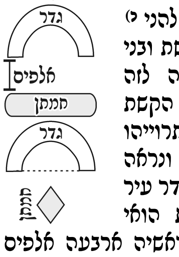

לית

מסורת הש״ס

א) [בס״א: ארבע], ב) [תוספ׳ ספ״ד], ג) [צ״ל מתא ועי׳ שבת קמה:], ד) [לעיל ס:], ה) לעיל ובירושל׳ ובר״ף ועוד א׳ ואין אנשי ועי׳ בפ״מ על הירושלמי, ו) צ״ל להם, ז) [גיר׳ ירושלמי והרא״ש על פי המערה], ח) [לעיל נב:], ט) [לעיל נב: איתא אפילו ובר״ף איתא ואפילו], י) בס״א: בראשית, כ) [ציורים אלו שייכים לרש״ל עי״ש], ל) צ״ל ר״ח וכ״ה ברש״ל ורש״א,

עין משפט נר מצוה

נח א ב מיי׳ פכ״ח מהל׳ שבת הל׳ ט סמג לאוין סו טוש״ע א״ח סי׳ שצט סעיף ט:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה לאו משום וכו׳ אבל היושבין בשפולה כצ״ל ותיבת אם היו נמחק: (ב) ד״ה כולי האי וכו׳ בלא מתייהו (ליטטרגי) תז״מ ונ״ב נ״ל להגיה לא טטרגו פי׳ אפי׳ כשבני גדר באים לחמתן לא כייפו לבני חמתן שיהא מכים להם בני חמתן וק״ל:

מוסף רש״י

בלא מתיה. במקום שאינו עירו (עי׳ שבת קמה:). **ולמודד.** שחשכה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס לתחום העיר וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום לא יכנס, שאפילו האלפים מוליכות אותו לתוכו אינו מותר לצאת מאלפים, **שאפילו סוף מדתו כלה במערה.** לא יהלך להלן מאלפים דכיון שמדד אלפים לצד מקום שביתתו שהן ארבע אינו יכול לעבור חוץ מאלפים (לעיל נב:).

הדרן עלך כיצד מעברין

רבינו חננאל

אבל בעיר שהיא גדולה בני עיר קטנה שכלתה מידתן בחצי העיר, אין מהלכין כל עיר גדולה. ור׳ אידי בין אנשי עיר קטנה בין אנשי עיר גדולה מהלכין כולה קתני [ומוקים] לה למתני׳ בנותן את עירובו, שהנותן את עירובו בעיר נעשית לו כל העיר כארבע אמות, ויש לו חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח, אבל הנותן עירובו חוץ לעיר ומודד ובא בתוך העיר (ואין) [אין] לו חוץ מן המקום שכלתה מידתו (לעשר) [לעירוב] אפילו אמה אחת לא שנא בחצי העיר ולא שנא בסוף העיר. והא דתנן למודד נותנין לו אלפים אמה שאפי׳ מידתו (כולה) [כלה] במערה אצטריך (מתני׳) [ריב״ל] לאשמעינן סוף העיר שהוא דינו כסוף המערה. ורב נחמן נמי לא פליג עליה, אלא טעמא דמתני׳ קא מפרש ואמר מאן דתני כתרווייהו מהלכין כל העיר לא משתבש, דמוקי לה בנותן. ומאן דתני אין מהלכין, מוקי לה במודד כמו שאמרנו. ואסיקנא חסורי מיחסרא והכי קתני אנשי העיר הגדולה מהלכין כל עיר קטנה, [ואין אנשי קטנה] מהלכין כל העיר הגדולה. במ׳ דב׳ אמו׳ במודד אבל בנותן, מי שהיה מעיר

רבינו חננאל (המשך)

גדולה ונתן עירובו [בעיר קטנה, בעיר קטנה ונתן עירובו] בעיר הגדולה, מהלכין כולה וחוצה לה אלפים אמה. והא דר׳ אידי לא בריר טעמא. אמר רב יוסף אמר רמי בר אבא אמר רב הונא עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה. בתוך הנחל ארבע מודדין לה אלפים אמה מן הנחל ולהלן. שהנחל כיון שמשתמשין בו כאילו מן העיר הוא. ואם לא עשו לה דקה אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן. ומאי שנא דכל דקה בעלמא ארבעה טפחים והאי דקא אמר רב יוסף ארבע אמות. ופרקי׳ כיון דבעיתה תשמשתה שהיא על הנחל אם היא רחבה ד׳ אמות אין, ואי לא לא. אמר רב יוסף מנא אמינא, דמאן דאית ליה דקה לפניה מדקה ולהלן משחינן לה תחומה. דתניא ועוד זאת התיר רבי [שיהו] (כשהיו) בני גדר יורדין לחמתן ואין בני חמתן יורדין לגדר, מאי טעמא לאו משום דהוו בני גדר עיר היושבת על שפת הנחל ועבוד דקה, והיה בין גדר לחמתן יותר מאלפים אמה. ובני גדר דעבדו דקה מדדו להם אלפים אמה מחוץ לנחל, וכלתה מידתן לחמתן. ובני חמתן לא עשו דקה בגדר ולא יכלי לבוא בגדר דהא לא עשו בני חמתן דקה. כי אתא רב דימי אמר לאו משום האי טעמא לא הוו אתו בני חמתן לגדר, אלא משום דהוו בני גדר פריצים והוו מטרגי לבני חמתן. פי׳ מריבין עמהן ומכין אותן, ובשבת דשכיחה שיכרות התקין להן ר׳ שלא יהיו באין בני חמתן לגדר. רב ספרא אמר גדר עיר העשויה כקשת הוא׳. ומדדו לה (כמין) [מן] היתר א) ולפיכך באין לחמתן, אבל בני חמתן אינן יכולין לעלות על עיר גדר שהיא יושבת במקום החץ, ומקום הקשת עד היתר אלפים אמה, ולפיכך לא היו באין אליהן. רב דימי אמר גדר עיר גדולה היתה וחמתן עיר קטנה, ותנן אנשי עיר גדולה מהלכין כל העיר קטנה וכו׳.

א) פי׳ שלא היה בין ראשיה ארבעת אלפים וכמו שכתבו התוס׳ ונראה שלגרסי׳ רבינו אלו כוונו התוס׳ בד״ה עיר וכמו שגרס רש״ל ר״ח תחת ר״ת.